שמיני ב

א. בפרשתנו, עה"פ[1] ובנבלתם לא תגעו, פרש"י: יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע נבלה ת"ל[2] אמור אל הכהנים וגו' כהנים מוזהרין ואין ישראל מוזהרין ק"ו מעתה ומה טומאת המת חמורה לא הזהיר בה אלא כהנים טומאת נבלה קלה לא כ"ש ומה ת"ל לא תגעו ברגל (ואח"כ מסיים להגירסא שלפנינו[3] „זהו שאמרו חייב אדם לטהר עצמו ברגל"[4], כד־לקמן).

והנה מקורו של פרש"י זה הוא ב־תורת כהנים על אתר ובגמ' ר"ה[5]. אמנם ידוע דאין דרכו של רש"י להעתיק דר־שות רז"ל וכו', ובמקום שמביאן ה"ז לפי שמוכרחין לפשוטו של מקרא, ובפרט בנדו"ד שרש"י אינו מקדים „ורבותינו אמרו" וכיו"ב[6], דמזה מוכח שפירושו מיוסד לגמרי על פשוטו של מקרא.

והנה ההכרח לפירושו כאן, בפשש"מ, מובן מדברי רש"י עצמו: דובר כמ"פ[7] שע"ד הרוב אין דרכו של רש"י להביא הקושי בהפסוק, אלא — מפרש ומבאר הפירוש בהפסוק כפי שהוא ע"פ פשש"מ, והקושיא בטלה בדרך ממילא. אבל ב־נדו"ד מעתיק רש"י גם הקס"ד „יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע נבלה כו'",

והיינו לפי שתוכן הכתובים בפרשה זו מדבר באזהרות לכל ישראל, וכן פסוק זה עצמו נאמר בו „מבשרם לא תאכלו" סתם — כל ישראל; ולכן מצד פשטות הכתובים היינו מפרשים שכל ישראל מוזהרין על מגע נבלה, אלא שישנו הכרח מפסוק אחר „אמור אל הכהנים" שאין ישראל מוזהרין על ה־טומאה,

[ועפ"ז גם מובן מדוע לא פירש רש"י כדברי הרמב"ן[8], ד„אינה אזהרה לאסור לנו הנגיעה אבל יאמר ובנבלתם לא תגעו כי טמאים הם לכם כלומר לא תגעו בהם בלתי אם תטמאו והענין לומר שיחשוב כל הנוגע בהם שהוא טמא ויזהר מן המקדש ומן הקדשים" — כי מפשטות הכתוב „ובנבלתם לא תגעו" משמע, שזוהי אזהרה[9] כמו „מבשרם לא תאכלו"].

ולכן צריך רש"י לפרש ולדייק ש־

---

1) יא, ח.

2) ר"פ אמור.

3) בדפוס ראשון ושני וברוב כת"י רש"י שתח"י ליתא הסיום דפרש"י. וכן משמע ממפרשי רש"י (ראש"ם, באר מים חיים (לאחי מהר"ל)) דלא הי' לפניהם ל' זה בפרש"י.

4) תוכן כל פרש"י זה כ' רש"י גם לקמן בפ' ראה (יד, ח) אבל בכמה שינויים: א) מקדים „רבותינו פירשו", ב) בסדר שונה: מקדים ש„לא תגעו" הוא „ברגל שאדם חייב לטהר את עצמו ברגל" ואח"כ ממשיך „יכול יהיו מוזהרים בכל השנה וכו'". ואכ"מ. וראה לקמן סוף סעיף ה.

5) טז, ב. ובשינויים קלים בין זל"ז, ולגבי פרש"י. ולשון רש"י קרוב יותר ללשון הש"ס. ואכ"מ.

6) וראה הערה 4.

7) ראה לקו"ש חי"א ע' 142 הערה 22.

8) עה"פ כאן.

9) וי"ל שזהו גם הטעם שלא פירש כהרשב"ם עה"פ כאן: בשעה שאתם צריכים ליגע בקודש או לאכול קודש כו'. ולהעיר מראב"ע כאן (שמפרש לגמרי כפשש"מ) שכתב כאן: הנוגע בזדון יש עליו מלקות כי הוא עבר על ל"ת (וראה רמב"ן כאן).

פסוק זה אף שענינו אזהרה לכלל ישראל, אינו ציווי לכל זמן, כי"א רק לזמן מסויים – ברגל.

אלא שצריך להבין: מהו המקור (והטעם) בפשש"מ שהאזהרה ד„בנבלתם לא תגעו" הוא בזמן הרגל דוקא?

הן אמת שבגמ' ותו"כ (מקור פירושו) לא נאמר הטעם ע"ז, אבל הרי ענינו של פרש"י לפרש המקרא (ולא להעתיק לשונות רז"ל כצורתן (כנ"ל))[10], ולא עוד אלא שמצינו כמ"פ דגם כשכותב רש"י בפירוש „אמרו רבותינו" או „איתא בתו"כ" וכיו"ב, אינו מסתפק בהבאת הלשון דרז"ל (או תוכנה) – אלא מביאה בתוס' ביאור וכיו"ב, שיובן בפשש"מ.

ב. מפרשי רש"י[11] כתבו הטעם ד„לא תגעו – ברגל" – „מפני[12] שכל ישראל חייבין אז להביא עולת ראי' וצריכין ליכנס בעזרה משא"כ בשאר ימות השנה".

אמנם עפ"ז אינו מובן מדוע כתב רש"י סתם „ברגל" היינו בכל מקום וכל אדם, ואינו מבאר ואפילו אינו מרמז שהוא מצד החיוב דהבאת קרבן (היינו רק בנוגע להמחוייב ואפשרי בקרבן).

לכאורה אפשר לומר דמכיון שכבר נאמר לעיל[13] „ולא יראו פני ריקם", ופרש"י שם דזהו הציווי להביא עולת ראי', הרי י"ל שהאזהרה לטהר עצמו ברגל הוא מפני חיוב הבאת עולת ראי' שכבר ידוע עליו, כיון שאז עליהם להכנס לעזרה.

אבל עדיין צריך ביאור: אם הציווי דלא תגעו הוא מטעם הבאת הקרבן, הרי הסברא נותנת שאזהרה זו לא חלה על כל זמן הרגל, כי לאחרי הכניסה לעזרה והבאת העולת ראי' שוב אין עליו חיוב להזהר מטומאת מגע נבלה – ופשטות הלשון „ברגל" משמעו בכל ימי הרגל[14].

גם: אם אזהרת הטומאה היא רק מפני החיוב דהבאת קרבן ברגל – מאי שנא קרבן זה דרגל משאר כל הקרבנות? הרי חיוב זה להזהר מטומאה שייך בכל הקרבנות שבנ"י מביאים אותם (ואוכלים מהם) – שכבר דובר אודותם בפרשיות הקודמות (ויקרא וצו: קרבן שלמים, חטאת וכו') – וא"כ מדוע מפרש רש"י ומגביל בפשש"מ, שהאזהרה ד„ובנבלתם לא תגעו" היא רק ב„רגל"?

וגם את"ל שאזהרה מיוחדת זו באה רק בנוגע לקרבן שיש לו זמן קבוע – ברגל – משא"כ שאר קרבנות שאין להם זמן קבוע, שלכן אין בהם הציווי להזהר מטומאה (דמתי צריך להזהר?), אלא שהוא נכלל בדיני וחיובי הבאת הקרבן (שאין להקריבו (ולאכלו) אלא כשהוא טהור) – הרי ישנם כמה וכמה קרבנות שיש להם זמן קבוע להקרבתם, כמו קרבן מצורע ביום השמיני לטהרתו[15], קרבנות יולדת[16], הבאים לאחרי ימי טוהר שלה[17]. ואפילו אם נחלק שגם קר־

---

10) ראה לקו"ש ח"ה ע' 24 הערה 4. וש"נ. וראה ס' כללי רש"י (קה"ת) פ"ח (בהוצאת תנש"א – פרק ח־ט). וש"נ.

11) רא"ם. גו"א. שפ"ח. ועוד.

12) ל' הרא"ם.

13) משפטים כג, טו. תשא לד, כ.

14) ראה בארוכה שו"ת שאגת ארי' סי' סו. צל"ח ביצה יז, סע"ב בפרש"י ד"ה ובה"א.

15) מצורע יד, ט ואילך.

16) תזריע יב, ו ואילך.

17) ואף את"ל דכיון דרגל הוי א) דבר רגיל ב) ולכל ישראל ג) וג"פ בשנה, לכן צריך לזרז ע"ז יותר, משא"כ בקרבנות פרטיים הנ"ל שכמה מהם אינם שכיחים (בקרבנות מצורע), ועכ"פ אינם רגילים בכל אדם (בקרבנות יולדת),

אינו מובן מדוע הוצרך רש"י להגביל האיסור

בנות אלו אין בהם זמן קבוע בימי השנה כמו בקרבן הרגל ולכן אין מתאים כ"כ להזהיר בהם — הרי עכ"פ שייך זה ב־קרבן פסח שבא בי"ד ניסן בין הערבים, אבל לפני הרגל (שכבר למדו אודותו), שעליו להזהר מטומאה לפני זה בכדי שיוכל להקריב קרבנו.

ולכן צ"ל שגם בקרבן פסח (ועאכו"כ שאר הקרבנות) לא מסתבר לאצרוכי אזהרה מיוחדת שלא להיטמא משום חיוב ביאת מקדש והקרבת קרבנות, לפי שהאדם מוזהר ע"ז מצד החיובים האלה,

אבל מטעם זה אין צריכים קרא גם גבי רגל — ש„ובנבלתם לא תגעו" — כי ברגל הרי הוא מצווה ועומד להכנס לעזרה ולהביא קרבנות שלכל זה צ"ל טהור[18].

ג. ועוד ועיקר: לפי הפירוש דזה ש־„בנבלתם לא תגעו — ברגל" הוא מטעם שכל ישראל חייבין אז להביא עולת ראי', נמצא שאזהרה זו היא רק בזמן שביהמ"ק קיים ולאלו שנמצאים בא"י (ובירושלים)[19].

ואת"ל שזוהי כוונת רש"י — לא הו"ל לסתום „ברגל" (ולסמוך על הכתוב לפנ"ז ולא יראו פני — וכנ"ל), אלא ל־הוסיף תיבה אחת „בעלותם לרגל" וכיו"ב, שיהי' ברור שהאיסור הוא רק (באי"[20] ו)בזמן שביהמ"ק קיים[21].

ובפרט שתחלת כתוב זה „מבשרם לא תאכלו" הוא ציווי שחל בכל מקום ובכל זמן, הרי ודאי שהי' לו לרש"י לפרש בלשון ברור (שיהי' מובן החילוק דרישא וסיפא דקרא) — דאף ש„מבשרם לא תאכלו" הוי אזהרה בכל זמן ובכל מקום, הנה סיפא דקרא „ובנבלתם לא תגעו" היא אזהרה רק בזמן הבית.

„ברגל", ולא לפרש באופן כללי „ובנבלתם לא תגעו" כשצריך להקריב קרבן וכיו"ב, וע"ד פירוש הרשב"ם (אלא שהרשב"ם מפרש שהכתוב בא לומר שיקדש עצמו תחלה קודם נגיעתו בקדש, משא"כ בפרש"י הכוונה (ע"פ מ"ש בפנים) אזהרה שלא יגע בשעה שצריך להכנס למקדש ולהקריב קרבן).

18) בטורי אבן לר"ה שם האריך, דמצד חיובי הקרבנות דהרגל עצמו מוזהר רק שלא יטמא כשחלה עליו חובת הרגל, והיינו ביו"ט עצמו, אבל לפני הרגל הי' יכול לטמא עצמו ולא להטהר, ולכן אתי קרא „ובנבלתם לא תגעו" להזהיר שיטהר לפני הרגל. ע"ש.

אבל בפשש"מ דוחק גדול לומר שמצד חיובי הרגל עצמו הי' יכול להשאר בטומאה שלפני הרגל ולא הי' עליו שום חיוב לטהר א"ע לפני הרגל*. וראה בארוכה הריי"פ פערלא לסהמ"צ להרס"ג מ"ע ב (סח, ב ואילך). אבל ראה לקמן בפנים סעיף ד.

19) ראה צל"ח שם בסופו דלהטעם שיהא מוכן לקרבן אינו „אלא בזמן הבית כו' ולא עוד אלא אפי' בזמן . . המקדש . . לא הי' חיוב זה אלא למי שהוא בירושלים או בסמוך לירושלים שיכול לבוא שם ברגל אבל כו'".

ואפילו את"ל שגם לאחרי החורבן היו עולים לרגל לירושלים למקום המקדש ומקריבים קרבנות ע"פ ההלכה (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו הט"ו) ש־מקריבין אע"פ שאין בית (ראה שו"ת שאילת יעבץ ח"א ספ"ט. מהר"ץ חיות נדרים כג, א. וראה (לענין עלי' לרגל לאחר החורבן) לקו"ש ח"כ ע' 55. ושי"נ) — הרי הי' זה רק בזמן הסמוך לחורבן, שעדיין הי' להם אפר פרה — ראה במקומות הנ"ל, ושי"נ.

20) וע"ד שמצינו בפרש"י עה"ת — שנאמר (אמור כב, כד) „בארצכם לא תעשו", ורש"י מפרש ומוכיח „שאא"פ לומר שלא נצטוו על הסירוס אלא בארץ שהרי סרוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחו"ל". וראה גם פרש"י צו ז, כו.

21) ודוחק לומר שמובן הוא מדיוק לשון רש"י שכתב ברגל (ולא ביו"ט, במועד, בחג וכיו"ב) ש־מורה על עלי' לרגל. וראה פרש"י משפטים כג, יד. שם, יז. תזריע יג, יד. ועוד.

---

*) להעיר ממשנ"ת לקמן ע' 130 הערה 33. לקו"ש חל"ה ע' 62־3 וע' 65 ואילך ובהערות שם.

וכיון שסותם „ברגל" מובן שציווי זה הוא בנוגע לזמן הרגל (ולא כל ימות השנה), אבל הוא חל בכל המקומות והרגלים אף שאין בית.

— וי"ל שרש"י בפירושו על התורה אזיל לשיטתו בפירושו לש"ס: בגמ'[22] איתא „אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמאת לו". ופירש"י „ולא מיטמאת, אינה צריכה ל־התעסק בו כו' כך שמעתי ולי נראה ולא מיטמאה כגון ברגל שישראלים מוזהרים על הטומאה מובנבלתם לא תגעו"[23], ש־מזה מובן שהזהירות מטומאה ברגל אינה משום הכניסה למקדש ועלי' לרגל ו־הבאת עולת ראי' — שהרי נשים אינן מחוייבות בכ"ז, דהוי מ"ע שהזמ"ג; ועוד: זה שהארוסה „לא מטמאת לו" הוא בפשטות שוה ל„ולא מטמא" שעל הארוס הכהן, והרי אזהרת טומאת מת שעל הכהן היא לא רק בארץ כ"א גם בחו"ל ואף שלא בזמן הבית. וא"כ מובן שגם זה שהארוסה „לא מטמאת לו" (מצד החיוב לטהר עצמו ברגל) היא גם בחו"ל ואף שלא בזמן הבית[24].

ד. עפ"ז יש לבאר הסיום בפרש"י (ברוב הדפוסים לפנינו) — „זהו שאמרו חייב אדם לטהר עצמו ברגל". דמקורו בר"ה שם[5]: „אמר ר' יצחק חייב אדם לטהר את עצמו ברגל שנאמר ובנבלתם לא תגעו", שע"ז מביא הש"ס הברייתא שהובאה בפרש"י ד„ובנבלתם לא תגעו" קאי „ברגל".

דלכאורה תמוה: הרי אין ענינו של רש"י בפירושו עה"ת לבאר ולפרש מאמרי רז"ל בש"ס.

ויתירה מזו: בגמ' שם משמע שהם שני ענינים: א) אזהרה על נגיעת נבילה ברגל, ב) חיוב לטהר עצמו ברגל, דהרי מאמרו של ר"י ש„חייב אדם לטהר את עצמו ברגל" הוא דיוק וחידוש בהילפו־תא מקרא (לא רק שלילת נגיעה, אלא גם חיוב לטהר), דלא משתמע מהברייתא: והראי' שהגמ' מביאה מהברייתא היא (לכאורה) רק שהכתוב „ובנבלתם לא תגעו" איירי ברגל[25], ולא על עצם חידושו של ר"י ש„חייב אדם כו'"[26] —

אבל מלשון רש"י „זהו שאמרו חייב אדם לטהר עצמו ברגל" משמע, שהוא אותו הענין והלימוד[27].

וע"פ הנ"ל יש לומר:

---

22) יבמות כט, ב.

23) ועד"ז הוא בתוס' שם.

24) וכן משמע בב"ש אה"ע סנ"ה סק"י דס"ל שדברי רש"י קאי גם על זמן הזה. וראה פתחי תשובה אה"ע שם סק"ד. ועוד.

והשאג"א לשיטתו דהחיוב לטהר עצמו ברגל אינו אלא מפני חובת קרבנות הרגל, ולכן (א) מכריח שם (סי' סו) דרש"י ס"ל כדעת ר"ז דאשה חייבת בשלמי שמחה (ר"ה ו, ב), (ב) נקט (בטורי אבן ר"ה שבהערה 18) כפי' הא' בפרש"י כיון דלאביי דאמר בר"ה שם (ו, ב) אשה בעלה משמחה ואין חיוב שמחה מוטל עלי' כלל ודאי א"צ לטהר א"ע ברגל (אבל ראה ערוך לנר בפרש"י יבמות שם).

ולפי המבואר בפנים וע"פ פירוש הב"ש כו' מובנת בפשטות דעת רש"י.

---

25) להעיר מפרש"י שם ד"ה ובנבלתם.

26) להעיר מפי' הר"ח ר"ה שם: אלא שמע מינה שכל ישראל הוזהרו כו' מיכן אמרו חכמים שחייבין ישראל לטהר עצמם ברגל בבואם ליראות לפני ה'.

27) ולהעיר שבברלינער מהדורא א' שלו הביא גירסא מכת"י [שאין כאן בכלל ב' בבות, אלא כולא חדא מילתא] „ומה ת"ל לא תגעו שחייב אדם לטהר עצמו ברגל". וכ"ה בפרש"י עה"ת ע"פ כת"י תימן (נ.י.„ תשמ"א). ולהעיר שכן הוא גם ע"פ פרש"י ראה שם „רבותינו פירשו ברגל שאדם חייב לטהר את עצמו ברגל".

א) בזה בא רש"י להוכיח שענין זה הוא בכל הזמנים ולא רק בזמן הבית, שהרי „זהו שאמרו" הוא — סתם. ועוד ש־מאמר רז"ל זה (ע"י ר' יצחק)[28] נאמר לאחרי החורבן[29].

ב) בזה מדגיש שהזהירות מטומאה והחיוב לטהר — ענינם אחד:

את"ל שהאזהרה „ובנבלתם לא תגעו" היא מפני הכניסה למקדש והקרבת קר־בנות, הי' מקום לומר דהוי שני ענינים שונים[30], כנ"ל, דמפני החיוב לעלות לרגל ולהקריב קרבנות ה"ה מוזהר שלא לטמא א"ע, אבל אין זה מכריחו לטהר עצמו אם כבר נטמא, דמאחר שהוא טמא י"ל דפקע ממנו חיוב העלי' לרגל והבאת קרבנות

(אלא שר"י מוסיף לחדש שמ„ובנבל־תם לא תגעו" ברגל ילפינן דין שנ', ש־חייב אדם (לא רק להזהר מטומאה אלא גם) לטהר עצמו ברגל);

אבל לפרש"י שהחיוב הוא לא מפני הכניסה למקדש והבאת קרבנות אלא ש־מפני הרגל הוא מוזהר שלא לטמא א"ע[31]

(וגם בזמן הזה[32] כנ"ל) — הרי מובן, שהאזהרה ב„לא תגעו" אינו רק ענין שלילי, אלא שהרגל מחייבו שיהי' במצב של טהרה ולכן גם באם נטמא — עליו לטהר עצמו.

ולכן מדייק רש"י „זהו שאמרו חייב אדם לטהר עצמו ברגל" — כי תוכן אזהרה זו „ובנבלתם לא תגעו — ברגל", הוא (גם) החיוב לטהר עצמו ברגל.

ה. אמנם עדיין צריך ביאור: מהו המקור וההכרח לפרש בפשש"מ שברגל מוזהרין ישראל על הטומאה מצד הרגל ולא מצד חיובי קרבנות שבו[33]?

---

28) ולהעיר שמאמר ר"י בא שם בהמשך ל־מאמרו לפנ"ז „חייב אדם להקביל פני רבו ברגל" — שאינו מוגבל לזמן הבית דוקא (ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ה ה"ז. שו"ע או"ח סי' שא ס"ד במג"א סק"ז. אבל ראה נו"ב מהד"ת או"ח סי' צד. וראה שד"ח כללים מערכת חית כלל ק'. ואכ"מ).

29) ורש"י לשיטתו (ראה פרש"י מגילה ב, א ד"ה בזה"ז) דהאומר מימרא סתם, כוונתו (גם) לדורו וזמנו. וראה שאילת שלום לשאילתות שאילתא קג (אות קכו). וראה בהנסמן בהערה הבאה. הרי"פ פערלא שבהערה 18.

30) אבל ראה לעיל הערה 18 ע"ד הפשט. והמסקנא בטורי אבן ר"ה שם.

31) להעיר שגם מפשטות ל' הרא"ש (יומא פ"ח סכ"ד) מובן דהחיוב לטהר עצמו אינו מפני הכניסה למקדש והקרבת קרבנות [אלא דלשיטתו אינו בזמן הזה כיון שצריך לטהר עצמו מכל הטומאות אפי' מטומאת מת והאידנא אין לנו טהרות כו']. וראה שאג"א שם סי' סז.

32) בא' מכת"י רש"י (שתח"י) הגירסא בסוף פרש"י „(לא תגעו ברגל) מכאן שחייבין כל ישראל לטהר עצמן ברגל בזמן שבית המקדש קיים ובזמן הזה משום הכון לקראת אלקיך ישראל". ולכאורה נראה שזוהי הוספת מעתיק.

33) לכאורה י"ל, לפי שפירוש זה שישראל מוז־הרין על הטומאה מצד עצם הרגל קרוב יותר ל־פשוטו של מקרא כאן: מכיון שפשטות הכתובים משמע (כנ"ל ס"א), שאזהרה זו היא אזהרה כללית לכל ישראל ולכל הזמנים, אלא שמוכח מפ' אמור שאא"פ לפרש שקאי בכל השנה כולה — הרי מסתבר דכל מה דאפשר לכלול בהאיסור (שנאמר בלשון סתמי) כיילינן, ודי לומר שההגבלה היא רק „ברגל", ולא למעט יותר, שהאיסור הוא רק בשייכות לקרבנות ואלו המקריבים קרבן ורק בזמן הבית כו'.

אבל סו"ס צריך ביאור, דפשיטא שרש"י לא יסתום ויכתוב „ברגל" בלי שום מקור וטעם והסברה. כדלקמן בפנים.

---

*) ועפ"ז יומתק ביותר מה שרש"י מתחיל פירושו „יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע נבלה כו'".

והנה הרמב"ם[34] כתב „כל ישראל מוזהרין להיות טהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים וזה שנאמר בתורה ובנבלתם לא תגעו ברגל בלבד". וכתבו האחרונים[35], שמדיוק לשון הרמב"ם „מפני שהם נכונים ליכנס כו'", ולא „שהם חייבים ליכנס", „שיהיו מוכנים ליכנס" וכיו"ב, משמע דזה שישראל מוזהרין להיות טהורין בכל רגל אינו מטעם שיוכלו להכנס למקדש (ולהביא קרבנות[36]), כ"א שזהו גילוי מילתא בנוגע זמן החיוב: כיון שזהו זמן שחייבים בו להכנס למקדש, הרי שאז צ"ל טהור, מה שלא בעינן בזמן אחר[37], ולכן אמרו חז"ל ש־אזהרה זו „ובנבלתם לא תגעו" היא בזמן הרגל[38].

אבל קשה לבאר כן בפרש"י, שסתם וכתב „ברגל" ולא פירש טעם זה, בסמכו שהענין מובן מעצמו! עוד זאת, הרי טעם זה הוא רק הסברה על מה שאמרו רז"ל שאזהרה זו היא „ברגל": אבל עיקר השאלה במקומה עומדת — מהו המקור בפשש"מ שיש חיוב של טהרה ברגל?

ולהוסיף בזה: בשלמא לקמן בפ' ראה[39], כשנאמר (עוה"פ) „ובנבלתם לא תגעו" ורש"י חוזר על תוכן פירושו כאן, הרי שם מקדים רש"י „רבותינו פירשו ברגל שאדם חייב לטהר את עצמו ברגל כו'", והיינו שהמקור לפירוש זה הוא מ„רבותינו" (ולא — פשש"מ): משא"כ כאן בפרשתנו, שאינו כותב הקדמה זו אלא כותב בפשטות „יכול כו' ברגל" — עכצ"ל, שיש מקור בפשוטו של מקרא לומר שיש חיוב טהרה ברגל.

ו. ויש לומר שרש"י סומך על מה שכבר פירש לעיל:

בפ' באי[40], בפעם הא' שנזכר בתורה ע"ד ענין יו"ט, שהוא „מקרא קודש" — פרש"י „מקרא שם דבר קרא אותו קדש לאכילה ושתי' וכסות".

הרי שקדושת יו"ט קשורה עם אכילת ושתיית האדם וכסותו. ומכיון שכן מובן, שהאדם צ"ל במצב של טהרה, כי איך יתכן שאכילתו ושתייתו כו' בטומאה[41] יקדשו[42] את היום.

ועפ"ז נלמדים — ע"פ פשוטו של מקרא — כמה חידושים בהלכה בהחיוב לטהר עצמו ברגל:

לפי הטעם שהחיוב לטהר עצמו ב־רגל הוא מפני הקרבנות שחייבים ל־

---

34) הל' טומאת אוכלין פט"ז ה"י.

35) ראה צל"ח ביצה יח, א בפרש"י ד"ה לא שכיחא בסופו. ביאור הרי"פ פערלא הנ"ל.

36) כמ"ש בקרית ספר להמבי"ט שם, וכמו שתפסו בפשיטות בדעת הרמב"ם ברא"ם פ' ראה (יד, ח). מל"מ לרמב"ם שם. שאג"א (טו"א) שם. ועוד.

37) אבל ראה שדי חמד כללים מערכת ח, כלל מז־מח.

38) לכאורה מלשון הרמב"ם משמע שאין זו הוכחה אלא טעם,

אבל לא משום שצריכים ליכנס במקדש כ"א „מפני שהם נכונים ליכנס במקדש כו'", ולכן מוזה־רים שלא לאבד „נכונות" זו, ועליהם להיות טהורים בכל הרגל. וגם לפ"ז צ"ל שלדעת הרמב"ם הוא רק בזמן הבית. ועצ"ע.

39) יד, ח.

40) יב, טז.

41) להעיר ממאירי ר"ה שם שכ' הטעם שחייב אדם לטהר עצמו ברגל „לאכול חוליו בטהרה". וראה ספר חסידים השלם סי' תתרסט. ולהעיר שגם בפששמ מצינו כבר ענין של טומאה גם ביחס לחולין — ראה רש"י וירא יח, ח.

42) ובפרט שבסוף הפרשה (יא, מג־מד) מקשר הקדושה בהעדר הטומאה „ולא תטמאו גו' והת־קדשתם והייתם קדושים גו' ולא תטמאו גו'".

הביא, כתבו אחרונים[43] שמפני החיוב דעולת ראי' ושלמי חגיגה אינו מוזהר מלהטמא אלא בטומאה אריכתא של טומאת מת שהוא טומאת שבעה אבל בטומאת ערב כמו שרץ ונבילה ל"ל בה ואפילו אם לא הביא עדיין עולת ראי' ושלמי חגיגה אם הוא עדיין קודם יום ז' של רגל מותר להטמאות כיון שיש עדיין שהות להטהר ולהביא אותן קודם שיצא הרגל דיש להן תשלומין כל שבעה, אבל משום שלמי שמחה שחייב לאכול אותן בכל ימות הרגל ואין לך יום מימי הרגל שאינו חייב בהם א"א לטמאות א"ע בכל ימות הרגל[44].

ולפי זה נמצא: (א) שהחיוב לטהר עצמו הוא בכל שבעת ימי הרגל, גם בחוה"מ. (ב) בר"ה ויוהכ"פ שאין בהם חיוב עלי' לרגל והקרבת קרבנות לא חלה האזהרה ד„ובנבלתם לא תגעו". (ג) לאחרי שגמר להביא כל קרבנות החג (ביום ז') שוב אין עליו חיוב להיות טהור עד סוף החג (— יום הז') ממש.

אבל ע"פ פרש"י (שהחיוב לטהר עצמו ברגל שייך להחיוב ד„מקרא קודש" — לקדשו באכילה ושתי' וכסות — שקשור עם עצם קדושת היו"ט) מובן, אשר:

א) מכיון שחול המועד לא נקרא מקרא קודש[45], אין חיוב בפשוטו של מקרא לטהר עצמו בחול המועד.

ב) מכיון שגם ראש השנה ויום ה־כפורים נקראו מקרא קודש[46] — גם בהם[47] יש החיוב לטהר עצמו ברגל[48].

ג) מכיון שזה קשור עם עצם קדושת היו"ט — הרי מובן שצ"ל כל זמן הרגל. וגם בזמן שאינו אוכל ושותה — הרי מצד החיוב ד(קדשהו ב)כסות עדיין עליו להיות טהור כל היום[49].

ז. מיינה של תורה בפרש"י:

לכאורה נראה דענין הטהרה ע"פ השיטה שהחיוב לטהר עצמו ברגל הוא

---

43) טורי אבן ר"ה שם ובשאג"א שם סי' סו.

44) אבל ראה צל"ח שבהערה 14, ועוד — דס"ל שהחיוב לטהר עצמו הוא משום עולת ראי' וחגיגה ולא משום שלמי שמחה.

45) כי נאמר רק בנוגע ליום ראשון ויום ה־שביעי בפי' בא שם. וכן בפי' אמור. — ברמב"ם הל' יו"ט רפ"ז „הואיל ונקרא מקרא קודש והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית מלאכה כו'". אבל ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב על הגליון: וחוה"מ לא נאמר בו מקרא כו' אלא שקרוי מקרא קודש לענין קרבנות בלבד. — וראה שם הל' יו"ט סי' תקכט ס"ו שמחוייב בשמחה.

46) אמור כג, כד. כז. וראה פרש"י שם, לה (לענין יוהכ"פ — ראה מפרשי רש"י שם) קדשהו בכסות נקי' ובתפלה ובשאר ימים טובים במאכל ובמשתה ובכסות נקי' ובתפלה.

47) בנוגע לשבת שגם בו נאמר (אמור שם, ג) מקרא קודש — י"ל דע"פ פשש"מ ה"ז בעיקר לא במאכל ובמשתה ובכסות כ"א מצד המפורש בקרא לפניו ולאחריו „שבת שבתון" — „כל מלאכה לא תעשו גו'". אבל ראה פרש"י יתרו כ, ח בסופו. שו"ע אדה"ז ר"ס רמב ובקו"א שם. ולפ"ז י"ל דחייב לטהר עצמו ברגל וכש"כ בשבת [ולהעיר שבמאמר ר"י שלפנ"ז (ר"ה שם) חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, הדין הוא בחודש ושבת כבגמ' שם, אלא דשם נאמר זה מפורש בכתוב (מ"ב ד, כג) „מדוע גו' לא חודש ולא שבת" — ראה ר"ח וריטב"א שם. וראה חדא"ג מהרש"א סוכה כז, ב. מג"א שבהערה 28 ובמחה"ש שם. טורי אבן ר"ה שם. ואכ"מ]. וראה גו"א בפרש"י ראה שם. צל"ח שם. שדי חמד שם כלל מז.

48) וכ"כ בצל"ח וביאור הרי"פ פערלא שב־הערה 35 (לפי ביאורם בחייב לטהר עצמו ברגל). וראה בכל הנ"ל — שדי חמד שם.

49) ראה גם רוקח הל' לולב סו"ס רכא. וראה גליוני הש"ס לר"ה שם.

מצד חובת העלי' לרגל וכו' ה"ה במדריגה נעלית יותר מענין הטהרה לשיטת רש"י. כי לשיטת רש"י הנ"ל הטהרה אינה קשורה עם מקדש וקדשיו אלא עם עניני וצרכי האדם אכילה שתי' וכסות.

אבל בפנימיות הענין י"ל דאדרבא:

אם החיוב לטהר עצמו ברגל הוא מחמת מקדש וקדשיו הרי אין בטהרה זו המשכת ענין חדש, אלא רק הכנת האדם לקבל קדושה זו דמקדש וקדשיו שישנה ברגל;

משא"כ אם הטהרה היא מחמת אכילה ושתי' וכסות נמצא שיש כאן ענין חדש, דהגם שדברים אלו (אכו"ש כו') אינם קדושים מצ"ע, הרי האדם פועל וממשיך (טהרה ו)קדושה גם בהם, היינו שגם דברי הרשות נעשים (חדורים) בטהרה ו־קדושה שברגל[50].

והרי זהו תוכנו הפנימי של רגל שנק' „מקרא קודש", לא כשבת שנקרא „קודש" — דבשבת הקדושה היא קדושה מצ"ע, משא"כ ביו"ט קוראים ומזמינים בו קודש העליון שיומשך למטה[51], דזהו מה ש־שבת מיקדשא וקיימא[52], שהוא יום קדוש ומובדל מששת ימי בראשית, משא"כ יום טוב הרי ישראל אינהו דקדשינהו ל־זמני[53], שבנ"י עושים מיום חול יום קדוש (יו"ט).

ויש לומר שזהו גם הטעם בפנימיות הענינים דחיוב טהרה מחמת מקדש ו־קדשיו הוא רק בזמן הבית, משא"כ חיוב טהרה מחמת „מקרא קודש" דיו"ט ב־אכו"ש וכסות הוא חיוב בכל זמן גם בזמן הגלות —

כי זהו אחד מהעילויים שבהעבודה בזמן הגלות, שממשיכים ומגלים קדושה אלקית גם מחוץ לגבול הקדושה, בחו"ל, ועד למטה יותר, בהעלם וחושך ה־גלות[54].

ועל ידי הוספת טהרה של כאו"א מישראל, גם בעניני חול ורשות של ה־אדם, הרי „טהרת[55] הגוף מביאה לידי קדושת הנפש מן הדעות הרעות וקדושת הנפש גורמת להדמות בשכינה שנאמר[56] והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' מקדשכם".

(משיחות ש"פ שמיני תשל"ה)

---

50) וע"ז גופא נעשה מקרא קודש שמוסיף קדושה בהיו"ט ובהאדם המקדשו.

51) ראה זח"ג צד, א. וראה לקו"ת צו יב, א ואילך. סידור עם דא"ח שער המועדים (ריז, א ואילך). ועוד.

52) ביצה יז, א.

53) ברכות מט, א.

54) וראה לקו"ש חלק ל ע' 251־2. וש"נ.

55) ל' הרמב"ם סוף הל' טומאת אוכלין.

56) פרשתנו יא, מד. אמור כא, ח. וראה לקמן ע' 67 הערה 12 ובשוה"ג.